

**ТАБЛИЦІ ДЛЯ ВИЗНАЧЕННЯ МОЛЮСКІВ РОДИН LITHOGLYPHIDAE, MELANOPSIDAE,
BITHYNIIDAE**

Наводяться таблиці для визначення підродин, родів і видів Lithoglyphidae, Melanopsidae, Bithyniidae

Визначення прісноводних черевоногих передньозябрових молюсків завжди викликає чималі труднощі, зумовлені, по-перше, тим, що ці тварини дуже бідні на конхіологічні ознаки, за якими їх можна було би розрізнити між собою, а, по-друге, у зв'язку з недоступністю для багатьох дослідників таблиць для їх визначення через те, що видання, в яких вони наявні, стали на наш час бібліографічною рідкістю. Через це наводимо такі таблиці, опрацьовані на підставі власних досліджень Lithoglyphidae, Melanopsidae, Bithyniidae Правобережної України [1-4] з використанням деяких відомостей, узятих із літературних джерел [5-7].

Родина Melanopsidae H.Adams et A.Adams, 1854

Таблиця для визначення підродин родини Melanopsidae

- 1(2). Черепашка баштоподібна або конічна; забарвлення з рудих осьових смуг чи косих рядів оранжевих або жовтих крапок на ясному фоні **Fagotiinae**
- 2(1). Черепашка баштоподібна, яйцеподібна або сферичної форми; забарвлення коричневе або чорне **Melanopsinae**

Підродина Fagotiinae Starobogatov, 1992

Рід Fagotia Bourguignat, 1884

Таблиця для визначення видів підроду Dneprifagotia

- 1(4). Верхівковий кут черепашки становить не більше 45°
- 2(3). Черепашка баштоподібно-конічна; останній її оберт становить не більше 0,66 її загальної висоти; апікальний кут у 38-41° **Fagotia (D.) danubialis** Bourguignat, 1884
- 3(2). Черепашка висококонічна; останній її оберт становить не менше 0,68 її загальної висоти; апікальний кут у 43-45° **Fagotia (D.) berlani** Bourguignat, 1884
- 4(1). Верхівковий кут черепашки становить не менше 49-52° **Fagotia (D.) dneprensis** Starobogatov, Alexenko, Levina, 1992

Підродина Melanopsinae H. Adams et A. Adams, 1854

Рід Microcolpia Bourguignat, 1884

Таблиця для визначення видів підроду Potamoctebiana

- 1(4). Верхівковий кут не більше 36°
- 2(3). Черепашка високобаштоподібна; останній оберт її становить не більше 0,6 висоти черепашки **Microcolpia (P.) canaliculata** Bourguignat, 1884
- 3(2). Черепашка баштоподібна; останній оберт її становить не менше 0,63 висоти черепашки, верхівковий кут до 36° **Microcolpia (P.) ucrainica** Starobogatov, Alexenko, Levina, 1992
- 4(1). Верхівковий кут не менше 38° **Microcolpia (P.) potamoctebia** (Bourguignat, 1870)

Родина Lithoglyphidae Mьhlfeldt, 1821

Рід Lithoglyphus Hartmann, 1821

Таблиця для визначення видів роду Lithoglyphus

- 1(4). Черепашка овально-сферична. Верхівковий кут прямий або гострий **Lithoglyphus pyramidatus** Mollendorff, 1873
- 2(3). Завиток дуже низький: його висота становить менше 0,5 висоти устя **Lithoglyphus apertus** (Kuster, 1852)
- 3(2). Завиток досить високий: його висота більша за половину висоти устя.
- 4(1). Черепашка витягнуто-сферична. Верхівковий кут тільки трохи більший від прямого (92-100°) **Lithoglyphus naticoides** (C. Pfeiffer, 1828)

Таблиця для визначення підвидів Lithoglyphus naticoides

- 1(2). Відношення ширини передостаннього оберту (без устя) до останнього не менше 0,43; верхівковий кут не більше 95° **Lithoglyphus naticoides naticoides** (C. Pfeiffer, 1828)

- 2(1). Відношення ширини передостаннього оберту (без устя) до останнього менше 0,4. Верхівковий кут більший 110°..... *Lithoglyphus naticoides berolinensis* (Westerlund, 1886)

Родина Bithyniidae Gray, 1857

Таблиця для визначення родів підродини Bithyniinae

- 1(4). Кришечка з виразним тупим кутом угорі та з великим спіральним ядром.
2(3). Оберти завитка помірно опуклі. Пупок щілиноподібний, вузький. Спіраль ядра кришечки утворює один повний оберт *Digyracidum*
3(2). Оберти завитка сильно опуклі, але не ступінчасті. Пупок щілиноподібний, широкий. Спіраль ядра кришечки утворює 0,85 оберти *Paraelona*
4(1). Кришечка без кута вгорі та з дуже маленьким спіральним ядром.
5(6). Парієто-палатальний кут устя нечіткий, заокруглений *Codiella*
6(5). Парієто-палатальний кут устя чітко виражений.
7(8). Оберти завитка сплюснені або слабко опуклі, розділені неглибоким швом. Пупок повністю закритий *Bithynia s. str.*
8(7). Оберти завитка дуже опуклі, східчасті, відділені дуже глибоким швом. Пупок відкритий, щілиноподібний *Opisthorchophorus*

Рід Bithynia Leach in Abel, 1818

Таблиця для визначення піродів роду Bithynia

- 1(2). Тангент-лінія черепашки пряма або майже пряма *Bithynia s. str.*
2(1). Тангент-лінія черепашки вигнута *Milletezona*

Таблиця для визначення видів піроду Bithynia s. str.

- 1(2). Черепашка дуже струнка. Висота завитка становить не менше 0,56 висоти черепашки та більша за висоту устя не менше, ніж в 1,4 рази *Bithynia (B.) producta* Moquin-Tandon, 1855
2(1). Черепашка менш струнка. Висота завитка дорівнює або трохи більша за 0,5 висоти черепашки та більша за висоту устя в 1,3 рази (і не більше).
3(4). Висота устя, як і висота завитка, становить 0,5 висоти черепашки *Bithynia (B.) curta* (Garnier in Picard, 1840)
4(3). Висота устя менша за 0,5 висоти черепашки, а висота завитка більша за 0,5 її висоти *Bithynia (B.) tentaculata* (Linne, 1758)

Рід Codiella Monterosoto in Locard, 1894

Таблиця для визначення видів роду Codiella

- 1(2). Висота завитка значно більша за висоту устя. Верхівковий кут не більше 67° *Codiella leachi* (Sheppard, 1823)
2(1). Висота завитка дорівнює висоті устя або незначно більша за неї. Верхівковий кут не менше 69° *Codiella kickxii* (Westendorp, 1835)

Рід Opisthorchophorus Beriozkina, Levina et Starobogatov in Anistratenco et Stadnychenko, 1995

Таблиця для визначення видів роду Opisthorchophorus

- 1(4). Черепашка висококонічна; висота черепашки над устям більша за ширину останнього оберту над устям; верхівковий кут не більше 69°.
2(3). Ширина останнього оберту (без устя) менша або дорівнює 0,89 висоти черепашки над устям *Opisthorchophorus troscheli* (Paasch, 1842)
3(2). Ширина останнього оберту (без устя) більша або дорівнює 0,92 висоти черепашки над устям *Opisthorchophorus baudonianus* (Gassies, 1869)
4(1). Черепашка дзигоподібна: висота її над устям менша за ширину останнього оберту над устям. Верхівковий кут не менше 75°.
5(6). Підвищення останнього оберту над устям становить не більше 0,65 висоти устя *Opisthorchophorus hispanicus* (Servain, 1880)
6(5). Підвищення останнього оберту над устям становить не менше 0,7 висоти устя *Opisthorchophorus. valvatoides* Beriozkina et Starobogatov, 1995

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Градовский В. Первая находка *Lithoglyphus naticoides berlinensis* Westerlund, 1886 (Mollusca, Gastropoda, Lithoglyphidae) в фауне Украины // Вестник зоологии. – 1997. – № 3. – С. 70.
2. Градовский В.М. Распространение и некоторые особенности экологии моллюсков семейства Melanopsidae и Lithoglyphidae (Gastropoda, Pectinibranchia) в водотоках Правобережной Украины // Вестн. зоол. – 1998 а. – № 4. – С. 67-75.
3. Градовский В.М. Находки новых и малоизвестных Bithyniidae (Mollusca, Gastropoda) в фауне Украины // Вестн. зоол. – 1998 б. – №5-6. – С. 64.
4. Градовский В.М. Распространение и некоторые особенности экологии моллюсков семейства Bithyniidae (Mollusca, Gastropoda, Pectinibranchia) в водотоках Правобережной Украины // Вестн. зоол. – 2000. – С. 13-21.
5. Алексенко Т.Л., Левина О.В., Старобогатов Я.И. Род *Lithoglyphus* (Gastropoda, Lithoglyphidae) и его виды в фауне СССР // Вестн. зоол. – 1990. – №5. – С. 9-15.
6. Старобогатов Я.И., Алексенко Т.Л., Левина О.В. Роды *Fagotia* и *Microcolpia* (Gastropoda, Pectinibranchia, Melanopsidae) и их представители в современной фауне // Бюлл. МОИП. Отд. биол. – 1992. – Т. 97. – Вып.3. – С. 57-72.
7. Старобогатов Я.И. Класс брюхоногие моллюски – Gastropoda // Определитель пресноводных беспозвоночных европейской части СССР. – Л.: Гидрометеиздат, 1977. – С. 152-174.

Матеріал надійшов до редакції 15.08.01.

Градовский В.М. Таблицы для определения моллюсков семейств Lithoglyphidae, Melanopsidae, Bithyniidae.

Приведены таблицы для определения подсемейств, родов, видов Lithoglyphidae, Melanopsidae, Bithyniidae.

Gradovskij V.M. The keys for identification of the families, generes, species of the Lithoglyphidae, Melanopsidae and Bithyniidae are described.

Tables for identification of the mollusks of the family Lithoglyphidae, Melanopsidae, Bithyniidae.